

Presentació del llibre

Sobre inventaris de noms de lloc

Introducció metodològica,

de Ramon Amigó

Bona nit a tothom.

Començaré dient, com també ho fa el prologuista del llibre Joaquim Mallafre, que per mi és un gran goig, un honor immerescut, poder presentar aquest nou llibre de qui ha estat, és i serà, el meu mestre en aquesta disciplina de l'onomàstica, i també bon amic, Ramon Amigó. És un goig, certament, però també és una gran responsabilitat perquè no sé si sabré remarcar amb prou d'èmfasi i amb conceptes clars les grans possibilitats que, en el camp de l'onomàstica, ens ofereix aquesta nova aportació del Ramon per als qui ens dediquem, i als qui s'hi dedicaran en endavant, a la recerca dels noms de lloc, ja que ha posat a les nostres mans una eina metodològica que aviat serà de consulta inevitable.

Aquestes cinc lliçons o conferències, pronunciades a l'Aula d'Estudi durant el mes de març passat, **sobre inventaris de noms de lloc**, s'han convertit en cinc capítols d'un llibre acurat, que enriqueix la col·lecció **Assaig** de les Edicions del Centre de Lectura. Aquelles lliçons pronunciades aleshores davant un nombre limitat d'alumnes, ampliarà ara, considerablement, la seva influència i se'n podrà veure goig, sortosament, la cosa s'ho val, molta més gent.

Aquesta obra que avui veu la llum en forma de llibre, és fruit de la recopilació de dades i experiències de la ja llarga dedicació a la recerca de noms de lloc per part del seu autor, tasca que va iniciar cap a la segona meitat de la dècada dels cinquanta i que dura ja, doncs, més de trenta anys. El Ramon ha posat al nostre abast un importantíssim bagatge d'experiències adquirides, no cal dir, amb esforç, cosa que farà que els qui ara el consultem ens estalviem molts dubtes i vacil·lacions a l'hora de

decidir-nos sobre mètodes o altres aspectes a seguir.

A través dels cinc capítols d'aquest llibre, el Ramon ens va introduint amb molta traça en el món dels topònims, començant per l'evolució i l'interès que s'ha anat creant entorn d'aquesta disciplina, des dels primers

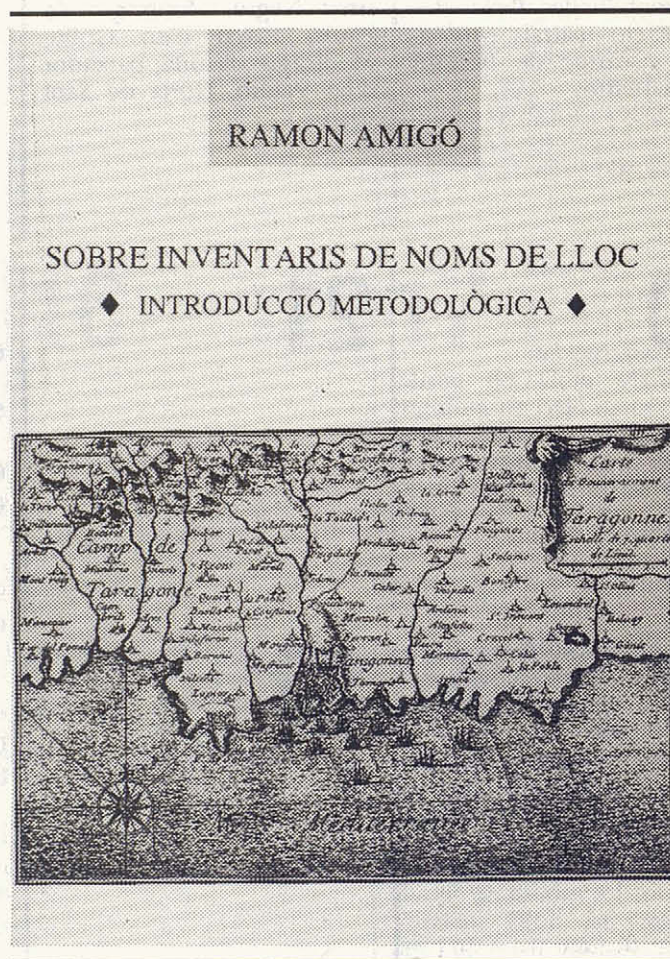
la toponomàstica, que a Catalunya s'hi van començar a dedicar esforços, primer Balari i Jovany, cap al 1877, i també alguns altres autors com Salvador Sanpere i Miquel o el reusenc Cels Gomis, i en època més moderna, mossèn Alcover, Borja Moll, Grieria i tants d'altres, entre els quals no podem oblidar el Dr. Coromines i Moreu-Rey. El Ramon ens fa notar com està lligada l'onomàstica amb la filologia, amb la història i fins i tot amb l'arqueologia i ho exemplifica abastament.

Ens fa remarcar la diferència que existeix entre el recopilador i l'analitzador d'onomàstica, bo i posant-nos en guàrdia de no incórrer en la temptació fàcil d'emetre judicis propis sobre l'origen d'alguns noms, perquè això entra de ple en el camp exclusiu de l'analitzador, que és qui està preparat per a aquesta responsabilitat. El Ramon fa unes consideracions, només a tall d'exemple, sobre l'origen d'alguns noms i explica que alguns dels que ara ens resulten intel·ligibles, en les èpoques de la seva creació, tan remotes com vulgueu, devien ser d'una significació transparent.

Més endavant analitza, sempre amb ànim d'orientar, com es van formar els grups nom + renom, i després nom + cognom i encara, posteriorment, nom + cognom + renom, o ens

parla de la resistència d'alguns mots que, tot i semblar fràgils, diu que *són més resistents a l'erosió que les matèries pedres*; mots fossilitzats, alguns possiblement procedents d'alguna llengua indoeuropea o bascoide i es refereix també a les tesis que defensa Coromines en relació amb alguns topònims catalans, segons les quals provenen de noms de persona germànics, etc.

Són molt interessants les seves aportacions sobre etimologies popu-



intents de les civilitzacions antigues, que ja se sentien encuriosides per conèixer l'origen dels noms, l'onomàstica, passant pels estudis efectuats sobre bases científiques més sòlides, iniciats la segona meitat del segle passat a Alemanya i França i més tard a Bèlgica i Itàlia i, ja en el segle actual, la primera càtedra que es va crear a Munic (1934) i el 1938 el primer congrés sobre l'especialitat que es va fer a París. De la mà del Ramon sabem, els qui ens iniciem en

lars, que adapten sovint els noms, de manera que els sigui entenedors i ho exemplifica amb diversos noms, d'entre els quals en remarquen ara, com a exemple, un parell dels que ens semblen més significatius. Els *Mullats* per *Motllats*, *montis lati*, muntanya ampla, aquí a la vora o, més lluny, al Ripollès, Vilallonga de Ter, on les Aparegudes actuals, amb històries de fantasmes i tot, no eren altra cosa, segons la documentació exhumada pel Ramon, que la Pedra Aguda. El capítol quart potse té un caire més didàctic per als futurs estudiosos (també per als qui ja fa anys que ens hi dediquem) i ens informa, ens avisa, d'aquelles petites dificultats que ens poden sorgir, per exemple, a l'hora d'establir els límits de les partides de terra, o de la diversitat de noms que pot tenir un corrent fluvial o un camí, i, sobretot, ens orienta en la metodologia amb vistes a l'ordenació de cada nom, la forma de crear una fitxa, etc. Davant la possible vacil·lació que pugui tenir algun recollidor d'onomàstica sobre com ha d'iniciar el seu recull, el Ramon, amb l'autoritat de la seva experiència, és molt precís: cal començar per l'enquesta oral, sobre el terreny i de la gent que sigui ben coneixedora de cada sector d'un terme determinat.

També mereix la seva atenció en aquest treball un aspecte que és de gran importància: la forma d'ortografiar els noms al moment d'entrar-los en la relació definitiva. per reforçar les seves paraules, el Ramon fa una breu ullada a la història i ens parla de la influència negativa que hi han exercit diverses circumstàncies militars i polítiques i del funcionari estranger, colonitzador, i arriba a la conclusió que els noms s'han d'escriure correctament, prescindint de formes alienes. Però també es manifesta absolutament favorable a recollir i respectar els estrangerismes que han esdevingut topònims o renoms (Negrito, per exemple).

En el mateix sentit pedagògic de tota l'obra, el capítol cinquè el dedica a orientar-nos cap a la recerca de l'onomàstica que hi ha enterrada en

la documentació antiga i ens desperta l'interès de pouar en aquestes fonts documentals, ja que, a més d'ampliar considerablement l'inventari de noms, es poden documentar molts dels noms de lloc o antropònims que encara s'anomenen actualment, cosa que forneix una més gran rigorositat a l'obra o recull que en resulti. De la seva destra mà, ens podem orientar per localitzar els arxius on podem trobar documents que ens poden donar informació sobre el territori que pretenem estudiar i també ens mena cap a la consulta de bibliografia, que en alguns casos pot resultar ben profitosa. Tot això i molt més, i molt més ben especificat, ho podrem trobar si consultem les pàgines d'aquest llibre. Però a mi encara m'agradaria remarcar un altre aspecte que es pot deduir de la lectura dels apèndixs i de l'epígraf titulat *La feina feta*, que el Ramon aporta com una documen-

què s'està treballant. Insisteixo, això és molt significatiu. Mireu, dels quaranta-dos treballs integrals publicats a tot Catalunya, trenta corresponen a aquest sector: el Baix Camp, amb quinze, va molt per davant, seguit pel Priorat i el Tarragonès amb quatre cada comarca, l'Alt Camp tres, i la Terra Alta i la Conca de Barberà, amb dos cada una. I encara si hi sumem, que els hem de sumar, la Ribera d'Ebre, que és de plena influència de l'escola -i ara sí que ho dic- del Ramon Amigó, en són trenta-cinc! I a això hi cal afegir, encara, que un dels treballs integrals que no són d'aquest sector meridional, el de Vilallonga de Ter, també és obra del Ramon. I això no és tot. Dels estudis integrals que estan enllestits no publicats i dels que són en projecte o que ja s'hi està treballant, que tots plegats sumen vint-i-tres, si no m'erro, tots són d'aquest sector meridional. Això, amics, no és

pas pura casualitat. Hi ha una forta influència que ha format una escola activa, jo n'estic convençut, és la del Ramon Amigó, amb la inestimable col·laboració, que tot s'ha de dir, del dinàmic Albert Manent, un altre impulsor de la toponomàstica. Llàstima que no hi hagi uns quants homes, o dones, com Ramon Amigó, escampats per tot el Principat.

Bé, no sé si he sabut copsar en tota la seva amplitud el missatge que ens dona el nostre mestre i amic en les pàgines d'aquest treball, un missatge destinat a demos-

trar la necessitat que tenim de continuar recollint onomàstica, i la urgència amb què ho hem de fer, a causa dels canvis socials que ha sofert la nostra terra -a penes hi queden pagesos- i els noms es perden ràpidament. Seria bo que el llibre que avui presentem engresqués gent jove a treballar en futurs reculls integrals i si fos possible que arribés enllà de les nostres comarques.

I amb aquest desig, amics, dono per acabada per part meua, aquesta presentació i us agraeixo a tots la vostra assistència. Moltes gràcies. Bona nit.

FERRAN JOVÉ I HORTONEDA

